

Handläggare
Andrea Grönberg
Telefon: 0850819217**Till**
Socialnämnden
2023-06-13

Översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner rapporten Översyn av stadens stöd till den som utsatt för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel.

Sammanfattning

I budget för 2023 fick socialnämnden i uppdrag att göra en översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel i syfte att säkerställa att stadens insatser ger stöd och skydd till alla som behöver det. Socialnämnden har i rapporten även inkluderat stöd till den som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och begränsat människohandel till människohandel för sexuella ändamål.

Rapportens syfte är att undersöka vilka insatser i staden, biståndsbedömda och utan individuell behovsprövning, som ges till målgruppen. Syftet är även att bedöma om insatserna är förenliga med lagar, föreskrifter och allmänna råd och, om det är möjligt, bedöma om insatserna ger adekvat stöd och skydd.

Insatser till målgruppen för rapporten saknar i dagsläget till största del evidens. Av de två insatser som Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) konstaterar kan minska våld och försummelse av barn upp till skolåldern *Parent Child Interaction Therapy* (PCIT) och *Project support* används PCIT inte i staden och saknar svensk manual och svensk utbildning.¹ Project support används i några stadsdelsförvaltningar enligt rapportens kartläggning och några stadsdelsförvaltningar har påbörjat arbete för att erbjuda insatsen. Insatsen *Tryggare barn* erbjuds i samtliga stadsdelsförvaltningar och visar i pilotstudie på vissa positiva effekter. Då varken Project support eller Tryggare barn har visat sig vara skadlig är bedömningen att insatserna kan fortsätta erbjudas i avvaktan på ytterligare kunskap. Gällande Socialstyrelsens

¹ <https://psykologtidningen.se/2018/04/11/ovanligt-med-evidensbaserade-metoder-for-utsatta-barn/>

utfärdade rekommendationer för att motverka fortsatt normbrytande beteende² erbjuder samtliga stadsdelsförvaltningar flertalet av insatserna som rekommenderas.

I rapporten görs bedömningen att stadens insatser till barn och unga, i enighet med 6 kap. 3 § HSLF-FS 2022:39 avseende skydd, råd och stöd samt vård och behandling, lever upp till lagstiftarens intentioner. Vidare konstateras att staden erbjuder vuxna inom rapportens målgrupp insatser, akut och på kort och lång sikt enligt lagstiftningen. Dock konstateras att det finns utvecklingsbehov avseende likställighet kring de delar i föreskrifterna³ som avser att socialnämnden bör kunna erbjuda den våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende och hjälp vid kontakt med andra myndigheter och aktörer.

Staden erbjuder samtliga målgrupper ett flexibelt kompletterande stöd genom samverkan med civilsamhället genom socialnämndens föreningsstöd. Föreningarna bedöms nå samtliga målgrupper för rapporten och erbjuder bl.a. uppsökande verksamhet, gruppverksamhet, stödsamtal, chatt och telefonrådgivning. Socialnämnden ska samverka externt med berörda verksamheter, myndigheter och organisationer för att skapa förutsättningar för att samordna de olika aktörernas insatser och åtgärder så att de inte motverkar varandra.⁴ Det ses betydelsefullt att staden ökar och utvecklar samarbetet med de i civilsamhället som möter målgruppen och utbyter information och kunskap med fokus på att nå fler som har behov av stöd och skydd.

Bakgrund

I budget för 2023 fick socialnämnden i uppdrag att göra en översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel i syfte att säkerställa att stadens insatser ger stöd och skydd till alla som behöver det.

Socialnämnden har i denna rapport även inkluderat stöd till den som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och avgränsat människohandel till människohandel för sexuella ändamål.

Översynen avser barn, unga och vuxna oavsett könstillhörigheter.

Arbetet mot dessa typer av våld är omfattande i Stockholms stad, och sker till stor del inom ramen för Stockholms stads program mot våld i nära relation, hedersvåld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation 2021-2025. Programmet omfattar alla stadens nämnder och bolag, men i olika utsträckning beroende på verksamhet. Programmet

² Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott, Socialstyrelsen, 2021

³ HSLF-FS 2022:39

⁴ HSLF-FS 2022:39

har en tydlig strategi för hur medarbetare i staden arbetar för att förebygga våld samt hur stöd och skydd ges när det ändå uppstår.

Ärendet

Rapporten ger information över stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Rapporten visar i korthet följande:

- Socialförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna och civilsamhället arbetar aktivt och tillgängligt med att informera, söka upp samt ge stöd och skydd.
- Evidensbaserade insatser saknas i hög utsträckning för rapportens målgrupp.
- Insatsen *Parent Child Interaction Therapy* (PCIT) som kan minska våld och försummelse av barn ges inte i Sverige. Detsamma gäller *The Attachment and Biobehavioral Catch-up* (ABC) som kan stärka anknytningen hos barn.⁵
- Insatsen *Project support* som kan minska våld och försummelse av barn⁶ används i några stadsdelsförvaltningar och några stadsdelsförvaltningar har påbörjat arbete för att erbjuda insatsen.
- Insatsen *Tryggare barn*⁷ erbjuds i samtliga stadsdelsförvaltningar och visar i pilotstudie preliminära resultat som tyder på att metoden kan implementeras inom socialtjänsten och att den också är effektiv för att minska risken för upprepade kränkningar och våld
- Det finns ett visst utvecklingsbehov avseende likställighet kring de delar i föreskrifterna⁸ som avser att socialnämnden bör kunna erbjuda den våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende och hjälp vid kontakt med andra myndigheter och aktörer.
- Socialnämnden ska samverka externt med berörda verksamheter, myndigheter och organisationer för att skapa förutsättningar för att samordna de olika aktörernas insatser och åtgärder så att de inte motverkar varandra.⁹ Det ses betydelsefullt att staden ökar och utvecklar samarbetet med de i civilsamhället som möter målgruppen och utbyter

⁵ <https://psykologtidningen.se/2018/04/11/ovanligt-med-evidensbaserade-metoder-for-utsatta-barn/>

⁶ *Öppenvårdsinsatser för familjer där barn utsätts för våld och försummelse – En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter*, SBU, 2018

⁷ <https://www.ipsykologi.se/forskning/tryggare-barn>

⁸ HSLF-FS 2022:39

⁹ HSLF-FS 2022:39

information och kunskap med fokus på att nå fler som har behov av stöd och skydd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp 7 juni 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 8 juni 2023.

Jämställdhetsanalys

Mäns våld mot kvinnor kan ses som den yttersta formen av ojämställdhet. Våldet kan ta sig olika former våld i nära relation, hedersvåld, prostitution, människohandel och sexuellt våld oberoende relation. Våld i nära relationer kan utövas av och mot personer av båda könen samt transpersoner, men när det handlar om grovt, och ibland dödligt, fysiskt våld utförs det i majoriteten av fallen av en man mot en kvinna. Våld och förtryck som utförs i en hederskontext är också en produkt av en patriarkal struktur, men innebär även begränsningar och kontroll av pojkar och unga män, och transpersoner kan drabbas hårt. Majoriteten av dem som utsätts för allvarligt förtryck och våld i en hederskontext är dock flickor och kvinnor. Våld i nära relationer sker oftast i hemmet där det saknas utomstående vittnen. Utifrån data om omfattningen av våld i parrelationer uppskattas att cirka 150 000 barn lever i hem där det förekommer våld.¹⁰ Det finns en stark koppling mellan att bevittna våld och att själv utsättas för våldet. Forskning visar på tydliga samband mellan våld i den vuxna parrelationen och barnmisshandel. I olika studier har det förekommit samtidigt i mellan 22 och 67 procent av fallen.¹¹ Barn som lever i familjer där det förekommer våld riskerar även allvarlig fysisk och psykisk ohälsa. Våld i familjen är ofta en familjehemlighet och barn berättar sällan för andra om vad de varit med om när de bevittnat våld, bl.a. av rädsla och förvirring, lojalitet, skuld och skam.¹²

Olika studier visar olika resultat när det handlar om vilka som har erfarenhet av att ta emot ersättning för sexuella tjänster. I en befolkningsstudie genomförd av Folkhälsomyndigheten 2017 svarade 1,5 procent av kvinnorna och 1 procent av männen att de

¹⁰ Frenzel, A. Brott i nära relationer – en nationell kartläggning. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ); 2014

¹¹ Grip, K. The Damage Done – Children Exposed to Intimate Partner Violence and their Mothers: Towards empirically based interventions in order to reduce negative health effects in children. Gothenburg: Department of Psychology, University of Gothenburg; 2012.

¹² Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, Socialstyrelsen 2016

tagit emot ersättning,¹³ medan andra studier¹⁴ visar att fler män än kvinnor uppgett att de tagit emot ersättning.

Av de offer för människohandel för sexuella ändamål som kommit i kontakt med polisen i Sverige sedan 1999 är alla flickor och kvinnor mellan 13 och 45 år.¹⁵

Enligt studien ”Våld och hälsa” från Nationellt Centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet, 2014, hade 20 procent av kvinnor över 18 år erfarenhet av sexuellt våld och 5 procent av männen. Brottsförebyggande rådet (Brå) visar i en annan studie att 99 procent av förövarna vid sexuellt våld mot flickor och kvinnor var män, och 83 procent vid sexuellt våld mot pojkar och män.¹⁶

Sammanfattningsvis kan konstateras att våld i de former som rapporten omfattar i mycket stor utsträckning utförs av män mot flickor och kvinnor. Samtidigt är lagstiftningen som socialtjänsten ska följa könsneutral i den meningen att stöd ska ges till brottsoffer, oberoende av kön, även om flickor och kvinnor som blivit utsatta av närstående särskilt ska beaktas.¹⁷ Myndighetsutövningen i ärenden som rör våld i dessa former är således ett viktigt jämställdhetsarbete på strukturell nivå, samtidigt som bedömningar görs och beslut fattas utifrån individens behov.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialinspektörerna ska under hösten 2023 genomföra en granskning av tre stadsdelsförvaltningars handläggning av ärenden gällande våld i nära relation. Granskningens fokus är om stadsdelsförvaltningarna på ett likställt sätt ger insatser som motsvarar behov av skydd, insatser i öppenvård, rättssäkerhet, barnrättsperspektiv och helhetssyn/långsiktighet. Vidare har socialnämnden i uppdrag att, i samarbete med stadsdelsnämnderna, verka för att unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck får ett gott stöd i och efter den akuta fasen och ett skyddsnät när den skapar sig ett nytt liv. I arbetet ingår att kartlägga hur stadsdelsnämnderna utreder och bedömer ungas behov av skydd och stöd. Samtidigt ska reviderade riktlinjer handläggning av ärenden som rör våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation som antogs i kommunfullmäktige 24 april 2023 implementeras. Socialförvaltningen kommer att påbörja ett arbete med att implementera riktlinjerna tillsammans

¹³ [Våld mot kvinnor i prostitution - Nationellt centrum för kvinnofrid \(NCK\) - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

¹⁴ *Sex mot ersättning. Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna* (2015)
Socialstyrelsen

¹⁵ *Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 22* (2021),
Polismyndigheten

¹⁶ NCK:s webbplats: <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/sexuellt-vald>

¹⁷ 5 kap. 11§ socialtjänstlagen

med kommande uppdaterad handbok från Socialstyrelsen avseende våld under våren. Rapportens slutsatser, pågående kartläggning avseende stöd till unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och socialinspektörernas granskning kommer användas i implementeringsarbetet med ett fokus på likställighet i stödet som ges till målgruppen. I augusti 2022 behandlades en motion om att Stockholms stad ska ingå i Kompotten¹⁸ i socialnämnden.¹⁹ Årligen handläggs ärenden i staden som utifrån allvarlig hotbild behöver stadigvarande boende i annan kommun. Utifrån de utmaningar som Socialstyrelsen och Länsstyrelsen lyfter fram tillsammans med avsaknaden av en nationell aktör som ansvarar för kommunsamverkan avvaktar och bevakar socialförvaltningen eventuella beslut om nationell styrning.

I staden pågår utvecklingsarbete i form av ett pilotprojekt på två stadsdelsförvaltningar om handläggning av ekonomiskt bistånd avseende personer som utnyttjas i prostitution och har sex mot ersättning. Projektet syftar till att hitta nya arbetsätt för att upptäcka personer i målgruppen för att kunna stötta och motivera personen att få det stöd som den enskilde behöver. Syftet är bland annat att utveckla arbetsätt genom att öka samverkan mellan RVT och ekonomiskt bistånd samt utveckla hur och när man kan ställa frågor om sex mot ersättning. Målsättningen är arbetsätten ska implementeras stadsövergripande och bidra till att fler får individanpassade bedömningar och stöd.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner rapporten som svar på budgetuppdraget.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. Rapport Översyn av stadens stöd till den som utsätts för våld, sexuellt förtryck, prostitution och människohandel
2. Förteckning över insatser avseende rapportens målgrupp (bilaga 2.1 och 2.2)
3. Förteckning över föreningar som erhåller föreningsstöd 2023

¹⁸ Kompotten är en kommunsamverkan för att hantera ärenden där våldsutsatta måste flytta från sin hemkommun på grund av en allvarlig hotbild

¹⁹ Tjänsteutlåtande motion om att Stockholms stad ska ingå i Kompotten, dnr 1.6-190/2022

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-06-01
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-06-01